

KYOTO PROTOKOLÜ KEŞKE İMZALANMAYAYDI!

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğan Aydal, Kyoto Protokolü'nün sonunun hüsrana olacağına inanıyor. Aydal'a göre Kyoto Protokolü'nü hazırlayan güçler, dünyayı önce küresel ısınmanın var olduğuna inandırmış

Bu hafta sizler için daha önce hidroelektrik santralleri (HES) ile ilgili söyleşi yaptığımız Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğan Aydal'la 'Kyoto Protokolü' ile ilgili konuştuk ve söyleşimiz sırasında aslında çoğu detaydan ne kadar uzak olduğumuzu anladık.

Bakalım okuduklarımızın karşısında siz de benim kadar şaşırarak mısınız?

Kyoto Protokolüne karşı olduğu nazurlu bir çok TV programında ve dergi yazılarında belirttiğinizi biliyoruz. Kyoto Antlaşmasının gelişimi ve karşı olduğunuz temel konular hakkında bilgi verir misiniz.

Birinci Körfez savaşı sonrasında 1991'de Kuveyt'ten çekilmek zorunda bırakılan Saddam Hüseyin'in askerleri bütün petrol kuyularını ateşe vererek ülkeyi boşaltırlar. Kuyulardan toşea akan petrolün yanı sıra, yanarak aylarca gökyüzünü kirleten dumanların nelere sebep olabileceği kısa süre sonra anlaşılmasına başlanmıştır. O günler hala sıcak hatıralarımız arasındadır. Mevsimler değişmiş, kış kışlığını, bahar baharlığını yapamamış, sular azalmış, sadece ülkemizde değil bütün dünyada "Küresel ısınma" tabiri sık kullanılmaya başlanmıştır. Belki tek sebep Kuveyt'teki kuyuların yanması değil ama bardağı taşıran son damla, yanar kuyuların oluşturduğu aşırı atmosfer kirlenmesi olmuştur.

Dünya bu probleme acilen çare bulmak için Birleşmiş Milletler öncülüğünde 1992'de Brezilya Rio de Janeiro'da toplanmış ve "Küresel İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi" taslağını tartışmaya başlamıştır. Bu tartışmalar oldukça uzun sürmüş ve nihayet 1997 yılında imzaya hazır hale getirilmiştir. Öz olarak ifade etmek gerekirse, Kyoto Protokolü, "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (henüz yazılmamış)" Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesidir. İmza yerinin Japonya'daki Kyoto şehri olması sebebiyle de "Kyoto Protokolü" adını almıştır.

Protokolün ana teması nedir?

Bu protokolün ana teması, ülkeleri 1990 yılında atmosfere saldıkları gaz miktarlarının %5,2 kadar gerisine çekmektir. Bu yapılabilsen dünyamız ısınmadan kurtulacak, yağışlar düzene girecek ve dünya zincirleme olarak birçok kötü sonuç ve kıtlıktan kurtulacaktır. Kulağa ne kadar da hoş geliyor değil mi? "İmzaya hazır hale getirilmiştir"

tabirini ise özel olarak kullandım. Zira bu anlaşmanın uygulanmaya konulabilmesi için anlaşmayı imzalayan ülkelerin toplam sera gazı salınımlarının Dünya toplam sera gazı salınımının en az %55'i kadar olması gerekmektedir. Bu yüzden ulaşılmaması için 8 sene daha beklemek zorunda kalınmıştır. Nihayet, Rusya'nın da 2004 yılı sonunda özel görüşmeler ve ikna pazarlıkları sonucunda bu anlaşmayı imzalaması ile bu mecburi yüzde barajı aşılmış ve Şubat 2005'de Kyoto Antlaşması yürürlüğe girmiştir. Şu ana kadar imzalayan ülke sayısı 182'dir.

Ülkemizde Kyoto Antlaşması imza süreci sizce nasıl gelişti?

Hükümetimiz bu anlaşmayı imzalamıştır. Bu anlaşmayı imzalayalım diye AB'nin ülkemiz üzerinde ciddi bir baskı oluşturduğu bilinmektedir. Bazı sermaye çevrelerinin AB hatırları bu anlaşmayı imzalayalım yönündeki baskıları ve söylemleri de bilinmektedir. Bunlar yetmezmiş gibi, konuya tam hakim olmayan bazı çevre kuruluşlarının baskıları da bu işin fazla kaçmış tuzu biberidir. Ülkemiz bu anlaşmayı imzalamaz ise, sanki imza atmayan Afganistan, Somali gibi ülkelerle aynı kefedede olacağımız gibi yayımlar ya-

pılmıştır. Bu baskılar altında ülkemiz 5 Şubat 2009 tarihinde bu antlaşmayı TBMM'de kabul etmiştir.

Kyoto Antlaşmasını imzalayan ve imzalamayan ülkeler olduğunu sürekli olarak belirttiniz bunu biraz açar mısınız.

Bize verilen imaj ne idi? Bu antlaşmayı Türkiye dışında imzalamayan üç beş gelişmemiş ülke daha var şeklinde idi değil mi? Şimdi gerçeğe yakından bakalım. Dünya petrolünün %25'ini tüketen ABD, antlaşmayı gönülden desteklediğini(!) beyan etmekle beraber, imzalamamıştır. Antlaşmayı imzalayan ve dünya petrolünün %8'ini tüketen Çin, %3'ünü tüketen Hindistan ve %2'sini tüketen Brezilya ise sadece gözlemci olarak katılacaklarını, atmosfere bıraktıkları sera gazı emisyon (yayımlı) miktarlarını izleyeceklerini ve rapor edeceklerini, ancak hiçbir yükümlülük taşımayacaklarını beyan etmişlerdir. Bu dört ülkenin toplam nüfusu 2,7 milyar kişidir ve dünya yıllık petrol ihtiyacının %38'ini tüketmektedir. Bir başka deyişle, imza atan 182 ülkenin 163'ünün toplamından

daha fazla petrol tüketmektedirler.

Sera gazları sadece petrol kaynaklı mıdır?

Sera gazları dediğimiz karbondioksit, metan, azotoksit, sülfürheksaflorid, hidroflorkarbon ve perflorkarbon gibi gazlar sadece petrol kaynaklı gaz yayımlarını değildir. Özellikle karbondioksit, doğalgaz, kömür ve kömür benzeri katı fosil yakıtların yakılmasıyla da açığa çıkmakta ve atmosfere yayılmaktadır. Bu sebeple mesela Çin'in atmosfere saldığı gaz miktarı kullandığı petrol miktarı olan %8'lik oran ile doğru orantılı değildir. Ülkede bol miktarda bulunan kömürlerini tüketmek için her yıl 50 adet kömürle çalışan güç santrali inşa etmektedirler. Bu sebeple Çin'in 2004 yılında ölçülen ve ABD sera gazı yayımlarının %54'üne eşit olan sera gazı yayılım miktarının, 2008-2012 yılları arasındaki ilk Kyoto periyodunda, ABD'nin atmosfere saldığı gaz salınımlarından fazla olacağı hesaplanmaktadır (gayri resmi raporlar Çin'in gaz salınım miktarının 2006 yılında ABD'yi geçtiğini de ifade etmektedir). Buna bir de Hindistan'ı eklerseniz ortaya çıkacak tablonun hiç de parlak olmayacağı görülecektir. Ancak her iki ülke de olaya farklı bir açıdan bakmakta ve bu gaz salınım hesaplarının kişi başına düşen gaz salınımı olarak hesaplanması gerektiğini öne sürerek anlaşmadan kaçınmaktadırlar. Hindistan'ın farklı sebeplerle anlaşmayı yakında imzalama ihtimali vardır. Hindistan, tıpkı Rusya gibi "karbon kredi sertifikası" ticaretinden ve teknoloji transferinden kar edeceğini düşünerek bu anlaşmayı imzalamak üzeredir.

Karbon kredi sertifikası nedir?

"Karbon kredi sertifikası" tabiri inanıyorum ki birçok vatandaşımız tarafından yeni işitilen bir kavramdır. Ancak vahşi kapitalizmin, emperyalist sömürme düzeninin sıralarından biri de bu kelimenin gözükmeden yüzündedir ve ülkemiz etkilili ve yetkililerinin anlaması gereken esas konu da budur. Yeni Dünya'nın soyguncuları artık "Ben seni soyacağım arkadaş" diyerek gelmemektedirler. Bu sefer kurgulanan soygun düzeni, hiç de itiraz edemeyeceğiniz "temiz atmosfer"

üzerindedir. Size, atmosferi temizleyeceğiz, küresel ısınmayı azaltacağız gibi oldukça masumane bir anlaşma ile gelinmektedir. Şimdi bu ince ayar yeni soygun düzenini tam olarak anlatmalıyım ki, akıllarda çeşitli acabalar varsa, onlar da kalsın.

Sistemin işleyiş şeklini biraz daha somutlaştırabilir misiniz?

Şimdi bu usulün Avrupa'nın herhangi bir ülkesi ile veya Avrupa'nın bütünü ile ülkemiz arasında gerçekleştiğini varsayalım. Ülkemize tahsis edilen Karbon kredi kotası bu ülkelere satarsak başlangıçta belli bir para kazanabiliriz ama yukarıda zikredilen emek yoğun altı sektörümüz bir müddet sonra Avrupa ile teknolojik olarak rekabet edemez hale gelir. Bu sektörler bakıldığında inşaat sanayinin baş aktörleri oldukları görülecektir. Bir ülkede çelik, çimento, tuğla, cam ve kâğıt sanayinin gerilemesi ile oluşacak sonuçları hayal bile etmek istemezsiniz. Zaten, bir müddet sonra bu malzemeleri gelişmiş ülkelere almaya mecbur hale geldiğinizde artırdıkları fiyatları ile karbon kredi alımı için size verdikleri bir paraları birkaç kat fazlasıyla geri alacaklarından da şüpheleniz olmasın. Karbon kredilerinizi satmadığınız ve üretiminizi arttırmaya karar verdiğinizde ise başka problemlerle karşılaşacaksınız demektir. 1990 yılı-

masraflarındaki %30 artış sebebiyle fiyatlarınızı arttıracaksınız demektir. Hatta gün gelecek alacak karbon sertifikası bulamamanız sebebiyle üretimizi askıya almak mecburiyetinde kalacaksınız. Olmaz diyorsanız, Türkiye'nin AB ile olan siyasi geçmişiindeki dalgalanmalarla ve sebeplerine bir bakın. Yoğun inşaat sektöründe fiyatların artması veya inşaatların durması demek, birçok kişinin işsiz kalması demektir. Sonuçları itibarı ile de en azından fakir fukaranın ev sahibi olma hayallerini daha birkaç on yıl ertelemesi demektir.

Kyoto bağlantılı başka ticaret şekilleri olacak mıdır?

Bu arada şirketlerimizin daha az sera gazı salınımı için daha iyi bir teknolojiye ihtiyaçları olursa, kurulan düzen bu ihtiyaçlar için de çeşitli güzellikler(!) düşünmüştür. Ülkemiz ve ihtiyacı olan diğer ülkeler ileri teknolojik aletleri de tabii ki gelişmiş ülkelere satın alarak bu ülkelere daha da zenginleşmesine katkıda bulunacaklardır. Enerji sektöründeki yatırımların kaderi de bundan farklı olmayacaktır. Eski teknoloji ile yaptığımız ve düşük kaliteli linyitlerimizi kullandığımız termik santrallerimiz için ya karbon kredisi satın alacağız veya bu santralleri

iyileştirmek için yeni teknolojiye para ödeyeceğiz. Her durumda üretilen enerjinin fiyatı artacaktır. Yani "ya kırk katır ya kırk satır" hikayesi; seç beğen al.

Gelişmiş ülkelerin hazırladığı güzellikler(!) bunlarla da sınırlı değildir. Diyelim ki gelişmiş ülkelerdeki şirketlere daha fazla karbon kredisine ihtiyaç var o zaman da B planı hazır. Hemen "Clean Developing Mechanism" devreye sokulur ve gelişmekte olan bir ülkedeki bir şirketle anlaşma yapılır ve bu ortağın ucuza topladığı veya ürettiği krediler iyi bir fiyatla Londra'daki borsada paraya tahvil edilir. Mesela, Bir İngiliz petrol şirketi, Hindistanlı bir petrol şirketi veya Çinli bir enerji üretim şirketinin enerji üretim istasyonundaki teknolojiyi yenileyebilir ve bu yenilenme sonucunda kazanılacak karbon kredisinin bir kısmı İngiltere'deki fazla üretim için transfer edilebilir. Doğu Avrupa ve Rusya ile yapılacak çalışmalar için de Joint Implementation-müşterek uygulama adı verilen bir başka güzellik(!) devreye sokulmakta ve aynı metodlar bu ülkelere için de uygulanmaktadır. Fukara ülkeler için de yardım adı altında formüller düşünülmüştür. Bu ülkelere sağlanan basit yardımlarla atmosfere salınan gazda indirim sağlanabilmekte bu ülkelerde son derece ucuza elde edilen bu karbon sertifikaları Londra pazarında yapılan yardımın onlarca misli fazlasıyla satılabilmektedir. Bu fakara ülkelere şirin gözükmiş olma da işin cabası

Dünya petrol üretiminin yüzde 38'ini tüketen ABD, Brezilya, Çin ve Hindistan Kyoto Protokolü'nü imzalamamıştır. Toplam nüfusu 2,7 milyar 4 ülke protokolu imzalayan 182 ülkenin 163'üne eşdeğerdir.

Yelda Cümalioğlu

Sabah SABAH

Karbon kredi satışlarında Kyoto'yu imzalayan ve imzalamayan ülkeler arasında herhangi bir farklılık var mıdır?

Kyoto'yu henüz imzalamamış ülkelerde veya Kyoto'yu imzalamış gelişmekte olan bir ülkede bir proje geliştirilirse ve bu proje karbon kredisi kazandıracak bir proje ise, bu ülkeler veya şirketler bu krediyi kolaylıkla paraya çevirebilirler mi? Bu iş de o kadar kolay değildir! Bu tip projelerin kabul edilebilir bir proje olduğuna karar verecek olan kurum yine Birleşmiş Milletler Kyoto Protokolü çerçevesinde yetkilendirilen, Almanya-Bohn merkezli "Clean Development Mechanism" yönetim kurulu. Projenin kabul safhası gerçekleşse bile bu projenin paraya tahvil edilme safhası, Kyoto antlaşmasını imzalamayan ülkeler için farklı olacaktır. Zira etken güçler bunun için de çifte standartın yollarını önceden hesaplamışlardır. Bir ton karbon kredisinin Çin'deki maliyetinin 2 dolar, Almanya veya İsveç'deki maliyetinin daha fazla olduğunu söyleyip önünüze garip garip hesaplama modelleri çıkardıkları bilinmektedir. Normalde bir ton karbon sertifikası fiyatı Kyoto'yu imzalayan ülkeler için, yukarıda belirtildiği gibi, bugün için "Zorunlu pazarda" 18.37 euro iken, imzalamayan ülkeler veya kişiler sattığında "gönüllü pazar" denilen pazarda ton başına en fazla 3 Euro verilecektir. Zira üye olmayan ülkelerin pazarda bile farklı tutulmuştur. Yani onların karbonunu "beyaz", bizim karbonumuz bile "zenci" anlayacağız. Görüleceği üzere vahşi kapitalizmin-emperyalizmin zorla ikna metotlarından biri de bu konuda uygulanmaktadır. Kyoto'yu imzalayan Türkiye için de farklı bir karbon kredi hesabı çıkaracaklarından da şüpheleniz olmasın.

Bu antlaşmanın sade vatandaşları ilgilendiren yönü nelerdir?

Bu antlaşmadan sade vatandaş ne diye düşünebilirsiniz. Ya da sade vatandaş "bu işler zenginlerin işi bana ne" diye düşünebilir. Şimdi gelelim sade vatandaş ilgilendiren en önemli konuya; Bu antlaşma 2012 yılından sonra sade vatandaşın her gün aldığı ekmeğin fiyatını isteseler de arttıracaktır, istemeseler de arttıracaktır. Emek yoğun sektörlerden olan İnşaat şirketleri başta olmak üzere Kyoto kapsamına giren 5 önemli sektörde fiyatlar yükselcek ve işçiler çıkartılacaktır. Orta Direk olarak tanımladığımız vatandaşlarımızın ev sahibi olması daha zorlaşacaktır. Bu kadan yetmez mi? Kyoto'nun 2012 yılında başlayacak ikinci periyodunda, bindiğiniz arabanın harcadığı yakta, evinizi istediğimiz zaman açığa çıkan karbondioksit kadar ceza olarak vereceğimiz miktarlar açıklandığında sade vatandaş da Kyoto'nun kendine dokunan kısmının farkına varacaktır. Bu sıkıntılar tam anlaşılmasın, antlaşmanın getirileri ve götürüleri tam hesaplanmadan imzaladığımız Kyoto antlaşmasının sonu sadece hüsrana olacaktır.

Çalışmaların küresel ısınmayı azaltmaya herhangi bir faydası olacak mıdır?

Bu uygulamayı yapan güçler daha başlangıçta dünyayı küresel ısınmanın olduğuna inandırmışlardır. İklimde değişiklik olduğu muhakkaktır ve bazı tedbirler mutlaka alınmalıdır ve bu ayrıca tartışılmaya değerdir. Ancak bu ısınmanın etkin güçler tarafından iddia edildiği gibi 2100 yılında 5,2 °C artacağı söylenmek, kesinlikle söyleyebileceğimiz çok güçtür. Kaldı ki önümüzdeki 20 yıl en geç 30 yıl içinde petrol rezervleri tükeneceğinden petrol'e dayalı karbon salınımlarında da çok azalma olacaktır. Bütün hesapların doğru olduğunu kabul etsek bile ve Kyoto antlaşması kurulları bütün dünya ülkeleri tarafından tam uygulanması bile antlaşmanın ilk periyodu sonu olan 2012 yılında dünya ısısının sadece 0,02 °C ile 0,2 °C derece arasında iyileşeceği hesaplanmıştır.

Prof. Dr. Doğan AYDAL

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi'dir. Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı, Başbakan Danışmanlığı, TBMM Danışmanlığı, Sümer Holding Yönetim Kurulu Üyeliği, Yüksekökol Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi Senato Üyeliğinde de bulunan AYDAL, enerji kaynakları üzerine yazılmış popüler kitapları, TV programları, dergi ve gazete yazıları ile tanınmaktadır.

Ülkemizde karbon kredi satışları ile ilgili herhangi bir şirket çalışması var mıdır?

Ülkemizde halen altı şirket karbon sertifikası ticareti işine girmiş durumdadır. Bunlardan biri Kyoto antlaşmasını imzalayan Pakistanlı bir şirket ile ortak bir proje geliştirmiş, bu ülkede inşa edeceği 50 MW'lık bir rüzgar santrali ile kazanacağı 150000 tonluk karbon kredisini Pakistan aracılığı ile "Zorunlu pazarda" satacağı için Türkiye'de üretilen projelerine oranla daha fazla para kazanacaktır. Yenilenebilir enerji santrallerin kuran dokuz şirketimizde 700 ton karşılığı karbon sertifikası satmıştır. Ancak şirketlerimizin ulaştığı bu güzel sonuçlar ve yıllarda yapılacak bazı projeler ve kazançlar Kyoto konusun-